

Repetitio Clem. I. Ut Clericorum De Officio Ordinarii

Aufréri, Étienne

Leodii, 1702

Quarta Regula. Cum Fallentiis. Sexaginta tribus. Laici de negociis ecclesiasticis intromittere se non debent cap. benè quidam 96. di. ca. 2. de judi. ca. contingit. de arb. ca. cum de laicis de re. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63069](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63069)

QUARTA REGULA.

CUM FALLENTIIS. SEXAGINTA
tribus.

Laici de negociis ecclesiasticis
intromittere se non debent
cap. benè quidam 96. di. ca. 2.
de judi. ca. contingit. de arb.
ca. cum de laicis de re. eccle.
non alie. & cap. ecclesia san-
ctæ Mariæ de constitu.

1 Fallit primo, quando laici hoc faciunt auctoritate
delegata per ecclesiam, ut dictum fuit supra in 21.
fallentia primæ regulæ. Et etiam in aliis casibus exceptis
à prima regula prædicta, & aliis regulis supradictis.

Secundò fallit in Rege nostro, qui à tanto tempo-
re quod non est memoria de contrario concedit gratias
2 & absolutiones clericis criminosis. Ad quod fa. tex. in
l. fin. C. ubi sens. vel clari. ubi rectores provinciarum
possunt cognoscere de causis criminalibus illustrium.
Cum hoc, ut si videant tales absolvendos possint ab-
solvere, sed si viderint condemnandos, non possint
condemnare neque punire, sed debent causam referre
principi, unde glo. in *authen. clericus de epi. & cler.*
dicit quod iudex secularis potest absolvere clericum,
3 licet non possit eum condemnare. Quam glo. Bal. dicit
esse

esse correctam, & merito, quia regulariter illius est absolvere, cujus est condemnare, unde consilium provinciale non potest episcopum condemnare, ita nec absolvere, secundum *Antho. in cap. 1. de judi. & Sicu. in cap. non potest de re judi. Gemi. in cap. accusatus 3. quest. 6. & 12. distinct. cap. preceptis.* Nisi alicui potestas absolvendi competeret ex privilegio secundum *Ioan. And. in cap. canonica de sen. excom. & Gemi. in cap. inferior. 21. dist.*

Quo vero ad Regem, non videtur dubium quin possit concedere gratiam & remissionem clericis in illis casibus, in quibus iudex temporalis potest eos corrigere & punire, de quibus late supra dictum est. Adde hic quæ dixit Guido Papæ, *questio. 562. ver. circa hoc tamē.* Sed adhuc in aliis procederet huiusmodi remissio, quo ad ipsorum clericorum bona immobilia, quæ applicantur fisco principis: Clerici enim ratione talium bonorum sunt subiecti dominis temporalibus, *11. quest. cum ergo. ver. his ita respondentur,* non mirum igitur si talia bona propter delictum applicantur domino temporali. *C. de anno. & tri. l. indictiones. lib. 10. ar. dist. 8. cap. quo jure.*

Sic etiam ratione feudi subsunt domino temporali *cap. verum & cap. ex transmissione de fo. compe. & cap. Romana §. debet de app. lib. 6. ad quod fa. C. de exact. tri. l. fi. lib. 10. quæ videtur hoc decidere, de feudalibus est expressum quod revertuntur ad dominum cap. imperialem §. illud de probi. feu. alie. & idem dicendum de emphiteosi. Nam & idem statuit Papa in casu converso quando laicus tenet rem in emphiteosim ab ecclesia, & condemnatur de crimine, quia talia bona revertuntur ad ecclesiam *cap. in quibusdam de pens. & cap. felicitis eo. tit. lib. 6. Ita dicit Oldra. consil. 17. dicens**

esse communem observantiam curiæ Gallicanæ in toto regno, quod bona mobilia clericorum applicantur episcopis, immobilia vero dominis temporalibus à quibus tenentur habentibus tamen jurisdictionem omnimodam. Et idem tenet *Io. An. in addi. regula juris eo quæ qu. 22.*

Sed quod talis remissio profit ipsi clerico ad hoc quod non puniatur ab epif. pro crimine communi, non videtur: Alioquin pareret incentivum delinquendi, quod est præcavendum *23. qu. 4. est injusta. & cap. ut clericorum mores. de vi. & bene. cle.* Adde hic quæ scripsi infra *tit. de pot. ecclæ. super laicis §. 120.*

Adde quod propter rationes supra dictas inventaria bonorum clericorum fieri solent respectu immobilium, ratione quorum subsunt, sicut præmittitur dominis temporalib. per officarios & iudices temporales & ita cavetur in superius allegatis concordatis inter officarios spirituales & temporales Tholosæ factis. Sed capellano moriente relicto hærede laico, inventarium fiet per iudicem sæcularem, quia mutatione personarum bona quæ erant affecta privilegio clericali desierunt esse ecclesiastica, & conditionem hæredum sequuntur, casus est singularis *in l. Paulus refert per procuratorem in §. 1. ff. de acqui. hære. ita tenet Guido Papa qu. 200. 61. ff.*

Tertio fallit. Cum agitur actione personali pro usu funeris inter laicos, quia iudex sæcularis poterit cognoscere, puta quia dico jus funeris mihi fuisse promissum donari: ita Antho. licet Sicul. contra *in cap. quanto de judi. Et Nicol. Misus in ver. & iudex secularis.* Secus si ageretur actione reali pro ipso funeris usu, quoniam talis quæstio erit terminanda coram ecclesiastico iudice, secundum Antho. Sicul. & Doct.

Doct. Qui etiam dicunt quod de expensis funeris inter laicos possit iudex secularis cognoscere, secus autem inter clericos: adde *Feli. in cap. quanto ultri. colum. de judi.* qui post Antho. tenet quod de iure funerandi quando quaestio juris funerandi consistit in facto, per laicum cognosci potest, allegat *Baro. in l. Titius, ff. solu. matr. & in l. omni. C. de Sacrosanct. Eccles.* & in *l. quotiens C. de jud.* ubi dicit quod de casu spirituali cognoscit laicus ubi quaestio non est juris, sed facti.

4. In Juramento.

Quarto fallit in juramento, quia licet materia juramenti regulariter sit fori ecclesiastici, & non secularis secundum gloss. *in cap. cum sit generale. de foro. compe.* & *in cap. predicandum. 22. questio. 1. Hosti. in cap. tuam. de ordi. cogni. Sicut. in cap. significante. de pigno.* & *Docto. in cap. venerabilem de elect.* veruntamen ubi agitur vel excipitur de juramento omissa disputatione an valeat vel competat absolutio: sed solum ut observetur, tunc est fori mixti: de seculari patet *in cap. licet mulieres, de iurejurat. lib. 6. unde Sicut. in cap. ex literis de sponsa. in quarto no. dicit quod pro implemento sponsaliorum juratorum adiri potest iudex secularis, de ecclesiastico est text. in cap. si. de foro. compe. lib. 6. unde Imol. in cap. cum contingat. de iurejur. tenet dari optionem actori coram quo velit jurantem convenire, quod reputat utile, propterea quia juramentum saepe intervenit in contractibus ideo *Sicut. in cap. cum venissent de insti.* commendat cautelam apponendi juramentum, ut duplicetur forus idem. *Bald. in l. 1. C. de re. cre.* Et istud optimè sciunt mercatores.*

Et intellige etiam in casu, quo de jure civili juramentum est inefficax: nam etiam coram seculari agi poterit etiam si materia feudalitatis existat, quia ratione juramenti potest vasallus trahi ad forum ecclesiæ, adeo quod cognoscendo de juramento, cognoscet etiam de proprietate feudi: tenet *Cal. in titu. de iureju. consilio. 2.* dicens esse casum *in capitulo novit. de iudi.* istud tamen facile non admitterent domini temporales iudices.

Item ubi ageretur ad pœnam perjurii, quoniam uterque competens est inter laicos *dist. cap. novit. juncto. capitulo rex debet 23. qu. 5, not. Ludo. consilio. 412.*

ADDE

Judex secularis perjurum potest declarare, & punire, vide Romanum Singulari 425. Hoc verum, si clarum sit, quod pejeraverit reus alioquin ad iudicem secularem non spectat sed iudex ecclesiasticus aditur, quando dubium est an juramentum valeat. Idem Romanus 426. Ubi plura allegantur, Mattheus Boyß Doct.

Et idem ubi ageretur de compellendo recipientem turpe juramentum, ut illud relaxet juxta, *cap. 1. de iurejuran.* quia hoc etiam facere potest iudex secularis, sicut enim cogere potest ut licitum servetur, ita ut turpe relaxetur, ut voluit Ludo. Ro. in singula. ver. juramentum.

Item

Item hæres defuncti non efficitur de foro ecclesiæ occasione juramenti per defunctum præstiti, secundum *Ioan. And. in cap. fi. de sepul.*, quem sequuntur *Antho. & Sicul. in allegat. cap. cum sit generale. de foro compe.*, & *Domi. in cap. fi. de foro compe. lib. 6.* per tex. ibi *in ver. & à se &c.* licet contrarium seruetur in curia spiritali Archiepiscopali Tholosæ, ubi sæpenumero vidi coram me tanquam officiali conveniri hæredes super observatione juramentorum præstitorum per defunctos, & ista fuit opinio Abbatis antiqui *in cap. veritatis de dolo & contu. vide Sicut. in alleg. cap. fi.* ubi dicit quod indirecte contra hæredem implorato officio iudicis ecclesiastici agi potest ut hæres satisfaciatur exonerando animam defuncti jurantis, & sic procedere potest opi. Abbatis antiqui. Si autem vellet agere actione, ex eo contractu non potest, & sic procedit opi. Io. An. & doct. ad hoc vide quæ scripsi *in decisione Capella. quest. 415. in addi.*

Item adde *Bal. in l. i. colum. C. de ope. libe.* dicentem: Quod de nuditate juramenti, quod non habet consensum, ut quando est interpositum super contractu simulato, satis potest cognitio spectare ad sæcularem, quia iuramentum carens consensu non habet spiritum, & iudex sæcularis potest cognoscere super consensu, ergo necessaria conscientia super iuramento, sed ut ait, domini mei Canonistæ dicunt quod super omnibus dubiis spiritalibus Eccles. cognoscit, & quicquid est dubium trahunt ad suum molendinum, & de facto communiter ecclesiæ defertur, & est pars tutior: dicit tamen idem *Bald. in l. patronus ad fi. C. eo. tit.* Quod si lex præsumit simulationem in contractu, nec est necessaria probatio hominis, non oportet adire. Epif.

Episcopum, ut ff. de proba. l. qui testamentum. & ff. de leg. 3. l. cum quis decedens. §. Ticia & §. codicilis. & fac. ff. de pac. l. juris gentium. §. & generaliter. in l. ult. ff. ad munic.

Adde quod princeps temporalis potest super juramento dispensare, pro quo videtur tex. in l. fi. ff. ad municip. in princi. & in l. fi. ff. de re mili. & pro hoc gl. in l. adigere. §. si super ver. l. iulia. ff. de jure patro. quæ no. quod lex habet vim apostolici ut juramentum remittat, ita Bal. in l. nec patronus. C. de ope. liber. ubi dicit quod lex civilis potest remittere juramentum ex causa, sicut potest remittere Papa ita tenuit Guido Papa quest. 194.

A D D E.

Quod traditur in l. final. ad municipales principem secularem posse dispensare super juramento, id correctum est ex canonistarum sententia. Panormita: de decimis. in cap. Tuo. Juramentum enim mere ecclesiasticum est. Ergo secularis potestas gratiam facere non potest cap. venerabilem. de electionibus. Iason. in l. ult. Qui sacris dare cogantur. Ferrarius Cautela 16 Sed id in Camera non est receptum, ut notat Gelius observ. 22 & 25 Minsing. obser. 99 cent. 4. Mattheus Boys Doctor.

Sed videtur, salva correctione, quod princeps secularis non possit dispensare super juramento ratione spiritualitatis quam in se habet juramentum, ut patet ex no. in cap. venerabilem. de elect. & per gloss.

gloss. ff. in cap. cum sit generale. de fo. compe. per Sicul. in cap. significante. in primo. no. de pigno. & Hosti. in cap. tuam super gloss. de ordi. cogni. & per. Doct. in cap. ff. de foro compe. lib. 6. nec ob. leges & gloss. in contrarium allegatum primo, quia prædictæ leges hoc non probant, & ideo dicunt Salic. & Bald. in allegat. l. nec patronus, quod juramentum non remittitur à lege, sed secundum legem super contractu disponentem interpretatur, nam secundum Bal. in allegata. l. neo patronus in casu. illius. l. conditio liberorum videtur excepta, ideo juramentum non relaxatur, sed ad casum liberorum non extenditur.

Et quia favor tertij videtur à juramento excipi. argum. *in cap. venientes. de jurejuran.* lex enim civilis potest interpretari juramentum, & statuere quod se non extendat ad casus illicitos, ut *l. de quibus ff. de legi. & ff. de lega. i. l. si quis inquilinos in ff. Adde Sicul. in cap. quemadmodum de jurejuran.* ubi dicit quod respectu juramenti standum non est legi civili, cum juramentum non sit de foro suo, *cap. novit. de judi. & præallegat. cap. venerabilem. ad fin. in authent. ut olem. apud pro episcop. §. si vero ecclesiasticum col. vi.* Adde quod posuit infra super regul. 4. verso. 46. circa ff. vide latissime per Iasonem *in authent. sacramenta puberum. col. penul. & ultim.*

Item iudex sæcularis potest cognoscere de nullitate absolutionis à juramento factæ per eccles. nec tenetur eam sequi injustam, tenet *Pet. de Anch. consil. 382. per no. Io. An. in cap. cum jure. de offic. dele. & cap. i. de offic. ordi.* ubi dicit quod iudex sæcularis non tenetur exequi præceptum iudicis ecclesiastici, de cuius injusticia est certus vel suspicatur: & facit dictum Bar. *in l. divus ff. de custo. reo.* quod sæcularis iudex potest

350 DE POTESTA. SÆCUL.

revidere processum quando ab episcopo jubetur exequi. Nec obstat. *cap. si. de excep. lib: 6.* quia loquitur ubi sententia non est evidenter nulla vel invalida. Nec etiam obstat *cap. pastoralis. §. quia vero de offi. dele.* quia secundum Io. An. ubi supr. procedit in executione commissæ inferiori, secus ubi par requirit parem videlicet ordinarius ordinarium. *p. cap. 1. de offi. ordi.*

Item iudex secularis potest declarare quem incurrisse perjurium, quando de hoc non esset dubium, ut tenet *Ludo. in singula. 414* quia lex secularis punit perjurium. *l. si quis major. C. de transact.* ergo etiam declarare potest, quia declaratio est facti secus ubi esset dubium *cap. venerabilem. de elect.* id est quæstio juris, secus ergo ubi esset quæstio facti. per no. *l. Tertia ff. soluto matrimonio per Bar. & alios Antho. & Sicul. in cap. tuam de ordi. cog. per Io. And. & Domian alle. cap. si. de foro compe.*

AD D E

De iuramenti causa.

Nota licet iuramenti vel perjurij materia sit ecclesiastica, nec laicis conveniat tamen secularis iudex de nullitate absolutionis à iuramento cognoscere potest, tales limitationes dat quinque Felinus in cap. 2. extra de sponsal vide Hippolitum sing. 367 Item quando iudex secularis causam remittere debet tanquam ecclesiasticam, tunc potest parti præfigere terminum ad producendum capitula, ut videat an illa
sine

IN ECCLESIASTICOS. 351

sint relevancia nec ne, Alioquin ad ulteriora processurus. Petrus Gerhardi sing. 58 Rursus nota, quod Iudex secularis possit de perjurio punire & etiam cognoscere, quia crimen est communis fori: hoc est verum quando est clarum, tunc etiam punit & agnoscit secularis, alias quando est dubium, an valeat nec ne, tunc pertinet ad Ecclesiasticum: Pulchrè Romanus per plura Iura sing. 425 & 426 Mattheus Boyß Doctor.

5. Fallentia. de re Ecclesie.

Quinto fallit ubicunque per clericum agitur rei vèndicatione contra laicum super re ecclesie vel clerici. Id fieri debet coram Iudice laico secundum Innocentium & Doctores in cap. cum sit generale, de foro compe. & ita servatur in presenti regno, licet de jure clerici malefactores suos, & raptores rerum ecclesiasticarum, & invasores (qui sacrilegi sunt censendi) possint sub quo maluerint iudice convenire, ut cap. de viro, 12 quest. 2. cap. allegat. cum sit generale, & cap. conquestus eod. titu. & in fallent, seq. Adde hic quæ scripsi infr, tit. sed, §, 4.

6. In Sacrilego,

Sexto fallit in sacrilego qui puniri potest per iudicem secularem in l. si quis in hoc genus, C. de Episo, & cle. gloss. in alleg. ca. cum sit generale. ubi Hosti. videtur velle secundum Sicut. quod cum agitur ad poenam corporalem

353 DE POTESTATE SECUL.

lem secularis est iudex, si vero ad spiritualem, ue
excommunicationis, tunc ecclesiast. sed dicit Sicul,
quod quando agitur civiliter ad restitutionem rei
subtractæ vel ad pœnam non corporalem, sed
pecuniariam, juxta. *cap. quisquis. 12. quæst. 4.* qui-
libet tam ecclesiasticus quam secularis potest esse ju-
dex. Et sic crimen sacrilegij dicitur esse mixti
fori: erit ergo locus præventioni. *in cap. propositi-
fi. de fo. compe.*

ADDE.

*De sacrilegio quod mixti sit fori & plura
alia utilia circa hanc materiam placeat vide-
re apud Ignatium Lopes in praxi Criminali
D. Dias cap. 87. Sacrilegij De sacrilegio ejus-
que pœna admodum eleganter & docte, ut a-
lia omnia, Menochius casu arbitr. 389 Mat-
thæus Boys Doctor.*

7. In Crimine usurarum.

Septimo fallit in crimine usurarum, quan-
do non dubitatur quod contractus sit usurarius, sed
tantum imminet quæstio facti, ut quia repetuntur
usuræ solutæ, & sic solum agitur de soluto vel non
soluto, vel an intervenerit contractus, vel quia
agitur de simulatione contractus, & allegatur quod
simulate facta fuit venditio cum esset contractus pi-
gnoraticius, & clarè vult hoc probare per testes,
ita quod non dubitatur de usura: tunc enim est mixti
fori, & hanc opinionem tenent Pau. Imol. & Za-
ba *in Cle. 1. de usur. Domi. in cap. 1. eodem titul. lib.
6. Bartol. in l. Tucia. ff. solu. marri. & in l. 2. ff. de
juris*

jur. omn. jud. But. in l. cum allegat C. de usur. Archi. in cap. quid di. can. 14. qu. 4. Ant. Imol. & Sicul. Zab. in alle. cap. cum sit generale. Ludo. in allegat. l. Titia.

AD DE

De usurarum quaestione vel caussa, quis iudex sit latè Couvarruvias in sponsalibus par. 2. ca. 8. §. 12 n. 4. Idem cap. 6. n. 19. ead. p. 2. Lanfrancus in ca. dispendiosam n. 14. ad longum. Dias in regul. Fallentia. Iudex secularis. Tiraquellus in tractat. Res inter alios acta. Matth. Boyss D.

Nec obstat cap. post miserabilem de usur. quia ibi aditur iudex secularis in subsidium, sicut etiam in decimis quæ tantummodo sunt spirituales. cap. postulasti. de homici. Et hanc opinionem etiam tenent Bald. in ca. 1. §. si niliter, de controvers. investi. & in dicta. l. eos. §. fin. Frede. de Sen. consilio. 46. dicens fuisse hanc originalem doctrinam Ioan. An. in cap. tuam. de ordi. cog.

Octavo fallit generaliter ubi de quaestione ecclesiastica versatur sola quaestio facti. Nam tunc iudex secularis est competens per ea quæ leguntur, & not. per Bartol. & alios in allegat. l. Titia ff. solut. matrim. Anthon. & Sicul. in cap. tuam. de ordi. cogni. & melius in allega. cap. cum sit generale. & Melis in ver. iudex secularis potest cognoscere &c. & Sicul. in cap. literas de iura. calum. Et ideo si disputetur utrum mulier fuerit desponsata vel non, vel an habitus sit clericalis aut non, potest iudex secularis cognoscere, idem si sit quaestio, an quis sit legitimus aut non, vel an sit usurarius vel non, quia non est quaestio juris, sed facti. Et idem in similibus.

A D D E.

Quotiescunque causa ecclesiastica tractatur per questionem facti, non juris, tunc secularis est competens Felinus in cap. Causam de prescripti. Et in cap. Cum sit, de foro competenti. Minsing. obs. 67. cen. 2. Geil. obs. 38. lib. 1.

Etiamsi esset Matrimonialis causa & ageretur de possessione, eleganter hoc tradit Tessaureus decis. 117.

Nono fallit etiam ubi materia non est pure ecclesiastica, dato quod esset dubium juris. Nam iudex secularis per confessionem de plano potest informari, istud dicit Specul. in tit. de reconven. §. 2. ver. sed nunquid in primo. quem sequitur Bal. in l. non ignorat. in fi. C. qui accu. non pos. & in l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in l. quotiens. C. de judi. & in l. omni novatione C. de sacrosanctis Eccles. idem Archi. in cap. frequens. 54. dist. & in cap. si iudex. de senten. excom. lib. 6. Et ideo ubi constat iudici seculari notorie de usura, puta per confessionem partis, potest super ea pronunciare dum tamen non principaliter, sed per modum causæ, ut no. Bal. in l. unica. §. ad hæc. C. de Laici. liber. tol. puta condemno te ad decem indebite exacta pro usuris, secus ubi principalis quæstio esset mere ecclesiastica, quia illius cognitio nullo modo cadit in Laicum, in præalleg. cap. si iudex & in cap. ut inquisitionis. §. prohibemus de hære. lib. 6.

& *Pet. de Ancha. in regula juris eo. qua in q. qu. nec confessio* : tunc facit eum competentem, & ita declarat Ancha. ubi supra.

Sed si esset quæstio de istis in causis summaris, bene posset iudex secularis cognoscere, secundum *Baldum. in l. 3. C. de Carbo. edict. & in authen. ei qui. 7. colum. C. de bo. auto. judi. pos.* ibi quæro qualiter post *Specu. tit. de instrumen. edit. decret. §. restat. vers. quid si agatur.* dum inquit, quod si agatur de primo decreto, & filius negat se fore in potestate patris, potest iudex secularis cognoscere de filiatione non obstante *præalleg. cap. tuam. de ordi. cogni.* quia iste processus non est ordinarius, ubi autem procederetur, ordinariè procederet quod dictum est, nam attendi deberet tunc, an esset quæstio juris vel facti secundum *Bald. ubi supra, licet Ant. & Sicut, in alle. cap. tuam.* aliter sentire videantur.

Sed & supposito quod esset quæstio juris, si constat iudici seculari talem exceptionem quæstionis spiritualis opponi calumniosè, ut remittatur ad iudicem Ecclesiasticum, non tenebitur casu præmissio remittere, nec processum suum taliter impedire secundum *Bal. in l. 1. in fi. C. de sent. qua sine cer. quanti.* Et si fieret ibi remissio, dicit *Bald. in l. de die. §. jubere. in lec. antiq.* quod si remissus ad Curiam Episcopalem super talibus incidentibus, ibi fuerit in mora, poterit iudex secularis procedere ad ulteriora, ad quod facit, quia morosus allegans litispendentiam non auditur secundum *Bart. in l. ubi captum. ff. de judi. & in l. se-*

*sepulchri. ff. de sepulc. viola. & in l. quamvis ff. de
dam. infect.*

A D D E

Pro hoc loco exornando adyicio, quod ra-
tione calumnie evitanda Iudex reycere possit,
ac debeat ea, quæ calumniosè petuntur, velu-
ti si quis petat consilium sapientis adhiberi, tan-
tum causa differendi litem. Plurima talia no-
bis congesit Hippolitus in l. Patre, vel mari-
to. de questionibus. Item calumniosa exceptio
vel allegatio non debet admitti, etiamsi sit re-
levans, quando constat protrahenda litis gratia
fieri. Felinus in cap. & cætera. De re judicata.
Alexand, lib. 3. conf. 42 Cepol. Cautel. 225
num. 3. Mattheus Boys Doctor.

Et ideo ad hujusmodi malitiæ obviandum
posset iudex secularis in faciendo ralem re-
missionem præfigere remisso terminum in quo
se curiæ Episcopi repræsentet secundum Bar.
in l. præses. C. de app. per illum. & in l. 2. ff. de
re judi. & in all. l. quotiens. C. de judi. Ang. in
l. 2. §. sed si dubitetur. ff. de eod, ti. Et si ille fue-
rit in mora, poterit secularis iudex procede-
re. ar. d. l. præses. & cap. personas, de ap. sed non
posset, idem iudex præfigere terminum infra
quem causa finiri debeat, ut per Bar. in alleg.
l. 3. & in cap, cum sit Romana. de appel. junctia.
gloss.

Adde

ADDE

Tria Notabilia.

1 Iudex secularis non tantum terminum presentationis, sed etiam terminum producendi coram se capitula & Positiones, quas in Curia Ecclesiastica probare intendit Clerico remittendo statuere potest. Petrus Gerardus fing. 58 ubi addit ex juniore Curt. in l. Quoties. C. de judicijs. unum valde singulare, si ex statuto instrumentum presumeretur usurarium, & pars aliqua se in tali statuto fundaret, tunc super ea questione non fieret remissio ad iudicem Ecclesiasticum.

2 Sic iudex à quo appellanti prefigere potest terminum insinuandi vel prosequendi, & si id non fiat, causa est deserta: Si prefigat appellanti terminum, ut sibi fidem faciat de presentata vel introducta appellatione, id de jure non potest, neque ob id erit deserta, ut tenet contra Lapum Francus de appellat. capit. personas versi Octavo iudex. Idem Roman fing. 163 Cepolla Cautel. 45 Guido Papa singu. 597 Vide in eandem rem Rota decis. 13 & 25 de appellat. in Novis Bellameram. decis. 718 Cassador decis. 4. de Appellationibus.

3 Item iudex à quo non potest assignare terminum finienda appellationis, quia hoc esset legem

gemponere superiori, Vide Francum in cap. Ex insinuatione. 50 & in cap. personas. 4 de appellat. ubi novem modos praefigendi terminos appellantis proponit. *Mattheus Boyß Doctor.*

10 Fallentia.

Decimo fallit in Laico arbitratore, quia talis cognoscere poterit de usura, etiamsi quaestio juris, ita voluit *Pe, de Ancha, consil, 33 & consil, 98* dicens. *cap, contingit, de arbit, non procedere in arbitratorem. Sic, consl, 64 ver. item ibi fuerunt arbitratore,*

11. Fallentia

Vndecimo fallit in crimine adulterij, in quo si agatur ad poenam sanguinis, secularis tamen est Iudex, *cap, 9, Sententiam, Ne Cle, vel Mo. & l, quamvis. C, de adulte, de procurato, cap, tua, & sic intelligitur cap, rex debet, 23 qu, 5, Si vero ageretur ad aliam poenam, puta detrusionis in monasterium, tunc etiam secularis est iudex: ut in authen, sed hodie, C, de adul, Licet executio pertineat ad iudicem Ecclesiasticum, quia secularis non habet monasterium, arg. in sil, 2, q, 6, biduum ver se si quidem, & ff, de interdicit, & rele, l. inter poenas,*

De Ecclesiastico est dubium, & dependet à cap. gaudemus, de divortijs posset tamen dici quod quatenus agatur ad aliam poenam citra sanguinem etiam ipse sit competens contra Laicum ad hoc, *cap. 1. de offi. ordi. & 32 qu. 1. cap. de Benedicto*, quia per adulterium peccatur in matrimonium, quod est unum de septem sacramentis Ecclesiae, & potest Ecclesia imponere poenam ignominiosam, ut incidere capillos, & pannos ante & retro, ut moris est in quibusdam locis, pro quo bona glo. in praalleg. cap. de Benedicto, juncto ibidem textu, & facit

IN ECCLESIASTICOS. 359

& facit 26. q. 5. cap. *Episcopi. in prim.* ita dicit Sicul. in alle. cap. *cnm sit generale*, quem sequuntur Ludo. in *singulari* 674. Sicul. in alleg. cap. *nua. cap. 1. de offi. ordi. Archi. in cap. rex alleg. & in cap. postulastis. 3. qu. 7.* Sicul. in cap. *gaudemus. de conuer. conjuga.* ubi dicit Ecclesiam posse hujusmodi crimen punire etiam ultra separationem thori contra Ioan. And. in cap. *fi. de foro. compe. lib. 6. Ange. in authen. sed hodie allegat. & fa. cap. consuluit, id est, do app.* ubi Episcopus procedit contra detinentem uxorem alterius, ad idem, cap. *secu- lares. 33. qu. 2. Bald. in auth. Clericus C. de Epis. & Cle. Pet. de Ancha. in alleg. regula juris, ea quæ. in 4. qu.* inter alia dicens, quod si confitens copulam, sed eam negat esse adulterium negando matrimonium, de hoc iudex secularis cognosceret. Et idem dic si Laicus cognosceret monialem, quia tanquam sacrilegus poterit per utrunque iudicem puniri, scilicet per eum qui præ- venerit.

ADDE, de adulterii pœna.

Placuit hic inserere quoad pœnam adulterij quod licet jure C. tum etiam ex Caroli Quinti constitutione 120. Adulterium gladio puniatur, tamen ea pœna non servatur per Italiam, Galliam aliasque provincias, & arbitraria infligitur, vel pecuniaria vel corporalis. Clar. in verbo *ad- ulterium num. 7.*

De Gallia id testatur Rebuffus in Consti. regi. in proæmio. n. 108. citat plures alios. Cassaneus tit. de justitia nu. 46. Philibertus Bugnyon, in abrogatis legibus Gallie. Faber in §. ex non scri. de jure natur. & in Institi. testatur nunquam visum esse, quod adulterium capite plexum sit,

B b

RA

Ravennas singulari 938. refert, in quibusdam locis Francie consuetudinem esse, quod uxor adultera nullam patiatur pœnam, sed maritus ejus super asino per totam civitatem ducitur, præcone alta voce clamante. Sic fit maritis, qui permittunt uxores nimium jejunare. Adde Sylvam Nuptialem alle. 1. n. 90. & Guido. Pape decis. 206.

De Italia testatur hoc post Ananiam Tiracquellus de legibus connubialibus l. 13. n. 23, ut refert Fischardus in com. opin. in verbo adulterij pœna, in secundo tomo comm. opinionum. Et Cotta in memorab. verbo Consuetudo. Vide plurimarum urbium statuta desuper per Menoch. casu arbit. 419 mox in fine.

De Germanis testatur id Wesenbecius in paratit. tit. de adulterio. Minsing. in Inst. de publicis judicijs, quibus locis hanc pœnam in multis locis Germaniæ arbitrariam esse attestantur. In Saxoniam tantum adhuc capitalis pœna infligitur, teste Schnedwino in Instit. Excusanda igitur Coloniensis nostra consuetudo, qua adulter & adultera famosos lapides duos ex collo dependentes cum candelis ardentibus ignominiosè per Basilicam D. Petri circum tres Reges, & deinde per plateas licitoribus præcedentibus portant, & deinde pœna pecuniaria mulctantur. Testatur de hac quoq; notoria consuetudine Ravennas q. professor juris Coloniensis sing. suo 938.

De pœna adulterij, quod capitalis fuerit jure

Codicis, tradit Couvarruvias in Epitome sponsaliorum, in 4 decretalium cap. 7. part. 21. §. 7. n. 16. Clarus in crim. in verbo adulterum nu. 7. ubi refert Alciatum dicere solitum. Si omnes Clerici adulteri forent in monasterium detrudendi quod tunc pauci per terram ambularent. Citat quoq; hunc autorem nostrum dicto loco Couvarruvias n. 17. Adde Ignatium Lopes in c. 85 in praxi crim. ubi etiam nostrum auctorem refert.

De varijs pœnis adulterii vide Romanum sing. 674. ubi refert pœnas adulterij. Separationem thori, detrusionem in monasterium, scissionem in pannis & vestibus in ignominiam. Excommunicationem, his adde quintam sanguinis, refert gloss. in pragmatica sanctione titu. de concubinariis in fine. Ubi addit in Gallia non puniri adulteria, nisi maritus vel uxor conqueratur. Et sic manere impunita.

Imperator Leo olim etiam in mitiorem inclinans sententiam statuit, ut utrisq; & adultero & adultera nasus tantum abscinderetur, & non occiderentur, si in ipsa turpitudine deprehensi fuissent, ut est in Novella Leonis constitu. 32. Sed Imperator Constantinus non voluit faciem hominis, ad similitudinem caelestis pulchritudinis figuratâ, pœna damnationis maculari. l. si quis in Metallum. C. de penis. Homo enim est dignissima creaturarum l. justissime. de edil. edict. Unde Virgil.

Illi caelestis origo est, ut relatum est in ca. hac

imago. 33. q. 5. refert Mantua sing. 524. Maranta in specul. distinct. 11. iudicium aliud capitale, aliud non capitale. n. 8. Minsing. obs. 46. centu. 2.

Illud oblectamenti gratia addo, quod Couvaru. d. loco. & Tiraquel. in l. 13. connubiali. n. 11. referunt apud Cumæos mulierem in adulterio deprehensam in forum deduci: & saxo impositam omnibus spectandam proponi, inde in asino collocatam, & per totam civitatem circumductam in eundem locum restitui. Ex illo infamia notatam appellant propterea quod asinum equitaverit. Idem refert Tiraquellus de Pisidijs d. l. & diversissimas adulteriorum pœnas. de quibus etiam Menochius casu arbitr. 419 latissimè. Matthæus Boys Doctor.

12. Fallentia.

Duodecimo fallit in crimine, quod committitur in literis Apostolicis, nam de talibus si Laici fuerint, poterit iudex secularis pœnam civilem imponere arg. ff. & C. de fal. & quod not. 19. dist. cap. in memoriam. Ita tenet Sicut. in alle. cap. cum sit generale.

13. Fallentia.

Decimotertio fallit in sortilegis & divinatoribus, quos etiam iudex secularis punire potest secundum Sicut. in præalleg. cap. cum sit generale. & in cap. 1. de sortilegis, dicens quod licet sit crimen Ecclesiasticum non tamen merè, & ideo est locus præventioni inter eos, nam utroque jure hoc crimen est damnatum & acerrimè punitur per jus civile, ut C. de malef. & Mathe. per totum.

ADDE

ADDE

De pœna sacrilegorum & divinatorum Romanus singulari 667 Clarus in Criminalibus. qu. 37 numer. 7. Menochius in arbit. casu. 388 Mattheus Boys Doctor.

Decimoquarto fallit in blasphemia, quia etiam est mixti fori, tenet *Calde. titu. de judæ. consil. 2. & Pet. de Ancha. consil. 197* & ita servatur, dicit tamen *Sicul. in cap. 2. de male.* quod iudex Ecclesiasticus & secularis concurrere possunt, nec pœna imposita per unum, impedit pœnam imponendam per alium? postea in ult. col. subjungit ibidem esse tex. quod crimen blasphemiae in Deum & sanctos sit mixti fori, & quod iudex Ecclesiasticus de illo potest punire Laycum, verum ubi Iudæi per blasphemiam vel aliter æternalem offendunt majestatem secundum communem opinionem Doct. puniri possunt & debent per iudicem secularem, & ita consuluit *Pe. de Ancha, ubi supra*, quem refert & sequitur *Io. de Ana. in rubrica de Iudæis. colum. penult. in princ. versi. adde prædictis.* Idem ipse tenet *in ca. fi. de maledic. col. 18 ver. circa prædicta.* & etiam *in cap. postulasti. de judæ. 6. colum. versi. ult. quere usque ad fi. & in locis prædictis* allegat plures Doct. hanc opinionem sequentes quamvis *Calde. in allegat. consil. 2.* visus sit tenere contrarium, videlicet quod immo puniatio criminis blasphemiae contra Iudæos pertineat soli iudici Ecclesiastico non autem seculari, nisi eatenus quo esset iudex Ecclesiasticus, imploraret auxilium *Brachij* secularis in subsidium,

15 Fallent.

15 Fallentia.

Decimoquinto in crimine sodomia, Nam & illud est mixti fori, ut tenet *Sicul. & Ana. in cap. in Archiepiscopatu, de rapt. & in cap. Clerici. de excessi. praela.* Et quod iudex secularis contra Laicum cognoscere possit, ultra praedictos tenent *Petr. de Anchar. consil. 268 incipien. jure divino. & Calde de foro compet. consil. 3. & secundum leges est poena capitalis, ut in auth. en. ut non luxu. ho. contra natu.*

A D D E.

Mixti fori quatenus sint usura, adulterium, concubinatus, sacrilegium, sortilegium, Sodomia, accurate tradit *Clarus in criminalib. qu. 37 per totum. Matthæus Boyß Doctor.*

16. Fallentia.

19 Decimosexto fallit in iudice seculari Clerico, ut puta si Clericus habeat feudum à Rege, si cognoscit de quaestionibus vasallorum feudalibus & incidat fortè quaestio juramenti poterit cognoscere, licet non possit cognoscere principaliter de spirituali secundum *Sicu. in ejus disputatione incipiente Pandulphus 16 colu. incidentia* namque facit de incompetenti competentem, sive sit ordinarius sive delegatus, sive arbiter: ut per eum *in cap. causa. de in integ. restit.* Sed ista opinio de mero jure non procederet, quia jurisdictio quam habet Clericus a seculari, non est Ecclesiastica, sed secularis pro quo. *ca. Romana. in §. debet. de app. li. 6. & Bal. in aush. si quis litigan. v.*

17 Fal-

17. Fallentia.

Decimoséptimo fallit in Laico simoniaco, nam lata sententia ab Ecclesiastico poterit eum iudex secularis punire, ita tenet Imo. *in allegat. cap. cum sit generale.* & Ana. *super rub. de simo.* veruntamen Sicul. *in alleg. cap. cum sit,* 20 dicit istud crimen esse merè Ecclesiasticum, & sic secularis non possit se intromittere, quia simonia dicitur esse hæresis. *l. qu. 3. cap. altare & de hæresi. cap. quotiens.* Item & eius criminis originalis prohibitio processit ab Ecclesia, & secundum illius institutiones regulatur, ad quod not. *l. q. 1. in summa.* quod intelligo quo ad cognitionem, sed lata sententia per Ecclesiasticum poterit augere poenam Laico, sicut & dicit Antho. de crimine hæresis facta per iudicem Ecclesiasticum declaratione, de quo tamen Sicul. *in præallegat. cap. cum sit.* ait se dubitare.

18. Fallentia.

Decimooctavo fallit in delicto commissio in Ecclesia 21 per Laicum: nam in hoc casu iudex secularis habet cognitionem, etiamsi esset commissum in Clericum. *l. si quis in hoc genus. C. de Episc. & Cle. & ibi Bal. Imo. & Sicul. in cap. inter alia & c. si. de immu. Eccl.* allegans Bart. ita tenuisse *in l. si cui. ff. de accusa. idem Sicul. in cap. cum sit generale. de fo. compet.* dicens se putare prædictam opinionem Bart. esse veriore contra opinionem Pet. & Cy. *in l. present. C. de his qui ad Ecclesiam confu.* Ecclesia namque sicut ait, territorium non habet nisi respectu Clericorum, & ideo se non impedit de delictis Laicorum etiam in Ecclesia commissis, idem Sali. *in aut. nulla communitas C. de Episc. & Cle.* Dicit tamen Sicul. *in præalleg. cap. fin.* negari non posse quin commiserit sacrilegium delinquendo in Ecclesia cum per hoc violaverit immunitatē maximè si eam sanguinis effusione polluerit, ut in *cap*

*eum pro causa, & quod ibi no. de sen, excommu-
nicatio. & 17. qu. 4. cap. si quis domum: fa. cap.
cum sit generale alle. & ideo puniri possit de hoc
crimine per judicem Ecclesiasticum, fa. cap. questi.
17. questi. 4. & quod no. in præalle. cap. cum pro causa.*

Nam & pro eodem delicto potest quis puniri
variis pœnis, quando ex eo resultat diversa species
delicti, ut plenè no. per Bartol. in l. senatus. ff.
de accusat. & sic potest intelligi glo. in cap. virgi-
nibus 27. qu. 1. dicit enim Bartol. ubi supra, quod
etiam si esset tale delictum, ex quo quis incurreret du-
plicem pœnam, quarum una esset civilis, alia Ec-
clesiastica, ut excommunicationis, quamvis à seculari
judice quis foret absolutus vel condemnatus, & pœ-
nam solvisset: nihilominus poterit condemnari à
judice Ecclesiastico, ita dicit Iaco. But. & Bald.
in l. placet. penult. qu. C. de Sacrosanct. Eccle. Pet.
de An. ha. in regula juris, ea [quæ. 9. qu. lib. 6.
de quo etiam vide per Bald. in l. cunctos populos
6. colum. C. de Sum. Trini. Ana. in cap. postulasti.
ad fin. de juda. Angel. in l. si vacantia. C. de bon.
vacan. lib. 10. per Bald. in l. officiales C. de Epif-
cop. & Cle. & in l. nullum. C. de testimo. & Sicul
in cap. tua. de procura.

Ex quorum dictis videtur posse concludi, quod
ubicunque crimen commissum est mixti fori, & per
diversas leges diversæ pœnæ omninò separatæ sta-
tuuntur, quarum una per aliam non tollitur, pu-
nitus in uno foro de crimine, poterit de eodem
in alio foro puniri, pro quo. l. qui sepulcra. C. de
sepulc. viol. & l. 3. ff. de libe. ho. exhi. & in l.
quoties ff. de actio. & obli. & bonus text. in cap.
felicis. de pœnis lib. 6. & ibi Ioan. Andr. in not.

&

IN ECCLESIASTICOS 367

& istud tenere videtur Sicu. *in praealleg. cap. tua.* quod est notandum & accidit quotidie, & facit ad ea quæ suprascripsi circa finem secundæ fallentiæ, hujus quartæ regulæ.

Sed quis extrahet, delinquentem in Ecclesia vel alibi delinquentem, & ad eam confugientem in casibus, in quibus immunitate gaudere non debet, breviter dic quod Laicus extrahetur per iudicem secularem: ita tenet Io. Fa. *instit. de his qui sunt sui vel alieni juris in §. sed hoc tempore.* & idem videtur velle Sic. *in alle. cap. inter alia penult. col.* licet aliter sentiant Pe. & Cy. *in alleg. l. presentis. & Ange. in auth. si quis ei. C. de adulterio.* Opinio Io. Fa. de facto servatur.

19. Fallentia:

Decimonono fallit, ubi simpliciter agitur de fructibus decimarum inter duos Laicos vel per Clericum contra Laicum. Nam in huiusmodi casu iudex secularis poterit cognoscere, cum non sit quaestio spiritualis, quod patet, quia Laico concedi possunt titulo locationis *cap. vestra. de loca. & vendi.* ut ibi no: *Ioan. An. & no. in cap. quamvis, de deci. glo. in oap. pervenit. l. qu. 3. Bal. & Imol. in l. usufruct. no. in cap. causam. de præscrip. & cap. quamvis & cap. prohibemus de deci.* & hoc probatur optimè *in cap. postulasti. de homi.*

Nec obstat si dicatur, quod illud fit in suffragium per invocationem brachii secularis, qui ibi Papa in responsione generaliter loquitur. Et ita dummodo agatur civiliter contra Laicum ad restitutionem fructuum deci-

ma

marum poterit agi coram iudice Ecclesiastico, ita tenet *Gas. Cal. vi. de foro compe. const. 15* idem tenet *Anch. in regula juris*, *Ea qua. qu. 5. idem Fede de Se. consi. 245* dicens secularem iudicem posse recognoscere de causa decimarum, ubi est quaestio facti tantum, & non juris ita intelligens *pr. allegat. cap. postulasti. de homic. subdens non esse peccatum tenere*, quod favore Ecclesiarum habeat Ecclesia duos iudices *ar. cap. cum sit. de for. compe.* & sequitur *Ludo. in l. titia 2. col. ff. soluto matrimonio opin. supradicti. Cald. tenet Balb. consi. 242.*

ADDE

Quando agitur actione merè personali, puta ex locato ad mercedem vel ad fructus decimarum perceptarum, & non de restitutione rei Ecclesiae, vel Clerici, tunc coram Laico agendum est, veluti si Clericus conveniat Laicum pro fructibus prebende locata, id coram Laico fieri potest. *Cacheranus decis. 32 num. 16. 17 Couvar. in practico cap. 35 numer. 2. vide simile in actione reali supra fallentia. 4. reg. 2. & quid ibi dixerim. Math. theus Boyss Doctor.*

20. Fallentia.

- 24 Vigesimo fallit in habitu Clericali, de quo iudex secularis potest recipere cognitionem, an sit Clericalis vel ne, ita tenet *Guido Papa. qu. 138* & multas ad hoc adduxit rationes, veruntamen moderni tenent contrarium, maximè *Gemi. in cap. unico. de Cle. conjuga. lib. 6. & Zaba. in Cle. 2. de vi. & honest. Cler. & ipsorum opinio Tholosæ servatur.*

Fate-

IN ECCLESIASTICOS. 369

Fatetur tamen Domi. ubi supra, quod si Laicus conueniatur coram iudice seculari super delicto civiliter, & ille dicit se Clericum conjugatum, unde non potest ab illo iudicari. Actor verò dicat, quod non incedit in habitu & tonsura, & reus petit huiusmodi questionem incidentem remitti iudici Ecclesiastico, iudex poterit cognoscere an debeat remittere, quia ista notoriè constant, an habitus sit Clericalis vel ne: ergo non requiritur alia probationis causa, quoniam de si, presbi. per quod patet, quod licet opponatur exceptio coram iudice: de qua cognoscere non potest, sed debet remittere, si tamen est notoriè falsa illam repellet secundum eum.

Adverte insuper, quod Clericus conjugatus propter ejus crimen captus, non est remittendus ad forum Ecclesiasticum, nisi doceat se contraxisse cum unica & virgine, ita tenet *Rota decis. 250 Milus in versio. Clericus §. Clericus conjugatus* de quo per *Gemi. in præalleg. cap. unico penulti. colum.* vide quæ posui supra in hujus tertijæ regulæ fallentia 7. & sequenti.

A D D E.

Nota quod controversia circa Clericatum, an Clericus sit, nec ne, non per iudicem Laicum, sed tantum per Ecclesiasticum dirimenda est, ca. si iudex Laicus de sententia excommun. libr. 6. ubi id constituit Bonifacius octavus. Tradit communem sententiam Covarruvias cap. 33 nume. 1. Iulius Clarus in crim. §. fin. q. 36 numer. 21 Sed prædicta decisio Bonifac. in Gallia non est recepta. ut testatur Guido Papæ qu. 138 num. 5.

Gab.

370 DE POTESTAT. SECUL.

Gallus *quæst.* 38 *Quem usum Gallia juri contra-*
rium esse ostendit Couvarruvias dict. cap. 33
pract. quæst. Ignatius Lopes in pract. crim. 62
numer. 14 Adde decisionem 3. Rota, in novis
tit. de sententia excommunicata. ubi judex Lai-
cus cognoscit, an Clericus conjugatus per ip-
sum detentus, contraxerit cum unica & vir-
gine, & habitum tulerit Clericalem, prius-
quam remittatur. Mattheus Boiss Doctor.

21 Fallentia.

Vigesimo primo fallit in causa jurispatronatus,
 quando est quæstio facti & non juris. Quo casu judex se-
 cularis poterit cognoscere etiam si agatur actione per-
 sonali, ut quia tu promifisti mihi donare tale jus,
 & tu negas, ita tenet *Ant. in cap. quinto de judic.*
 pro quo solent adduci not. per *Barto. in l. titia. ff. so-*
luto matrimonio. & clarius in *l. omni novatione.*
C. de sacrosanct. Eccle. & in l. quotiens. C. de ju-
dic. & in l. 2. ff. de jurisd. om. judi. & Fede. de
senis. consilio 192 incipiente. Facta est lex. & consi-
lio 367 incipiente. Domino Andrea. Ioan. And. &
Antho. in cap. tuam. de ordi. cogni. & in cap. cum
fit generale. de foro competen. ubi dicunt, quod
 quæstione spiritali consistente in jure, puta, an
 matrimonium fuerit legitimum, vel non, judex
 secularis cognoscere non potest. Sed de spiritali
 consistente in facto potest, puta, an fuerit des-
 ponfata vel non. An talis fuerit filius vel non, pro
 quo facit *cap. significavit. de testibus Zaba.* ex illo
 textu juncta superscriptione notat quod judex Lai-
 cus potest cognoscere de causa quæ est inter benefi-
 cia-

ficiatum & fundatorem beneficij super liberatione á jure patron. licet Rota videatur aliter dicere *decis.* 223 *in antiquis.* vide quæ scripsi in hujus regulæ 3. fallent. 8. & 9. & fallent. proxima præcedente. & *in dicto cap. significavit.*

Idem est quando est quæstio de jure patronatus cum universitate. Nam judex sæcularis cognoscere potest de universitate seculari in qua est jus patronatus, & tunc super universitate judicando valebit iudicium super jure patronatus, tanquam super accessorio, ita tenet Sicul. post Zaba. *in allegat. cap. quanto per cap. ex litteris. de jure patro.* & ad hoc allegat. *glo. singulari in cap. filijs. 16 qu. 7.* quæ dicit iudicem sæcularem posse privare laicum jure patronatus cum universitate, sed per se non possit. *Ar. op. in præallegat. cap. ex litteris,* dum tamen secundum eum nec in libello. nec in sententia fiat mentio de jure patronatus.

Quod intelligunt moderni quando fieret mentio copulativæ, ut dicendo: Peto hæreditatem, talis, & jus patronatus, secus si diceret peto talem hæreditatem cum jure patronatus, & ita no. idem. *Sicul. in cap. querelam. de fimo.* & sequitur ibi Ioa. de Ana. pro quo fac. *dictum Bart. in l. si cui. & in l. 3. ff. de fundo instruct.* ubi dicit quod dictio & conjungit æque principaliter, sed dictio cum accessorie, sic igitur erit in casu predicto, quia ubi erit dictio cum judicabit accessorie de jure patronatus.

Similiter non noceret secundum Doct. nominatio dicti juris patronatus in libello vel senten-

sententia, ubi declaratorie nominaretur, puta dicendo omnia bona videlicet talia & talia & jus patronatus. Nam & in hoc casu valeret venditio, ut tenet *Ioan. Cal. & Dom. in cap. 1. de iure patrona. lib. 6.* Et etiam secundum aliquos non noceret nominatio quando diceretur cum pertinentis, & iure patronatus, quia valeret venditio & petitio quando ponitur in ablativo, de quo satis probabiliter videtur posse dubitari propter rationes quas in oppositum adducit *Io. de Imol. in l. si insulam. ff. solu. mati.* ubi firmat quod laicus iudicando de universitate, non iudicat de iure patronatus per no. per eum in *cle. pastoralis. penult. column. de re. judi. Sicul.* tamen ubi supra tenet contrarium, cuius opinio de facto servatur.

Ad id autem quod dicit idem Sicul. quod confiscatis bonis per sententiam iudicis secularis transit jus patronatus in dictis bonis contentum ultra glo. hoc tenet *Archi. in prealle. cap. filii, & Zaba. in cle. 3. in 8. question. de iure patro.* dicens quod Ecclesia remanebit libera, quia istud jus patronatus non transibit in fiscum, allegat. *cap. felix. de pœnis. lib. 6. & cap. in quibusdam. eo. tit.* nam & bonis confiscatis feudum quod tenetur ab ecclesia revertitur ad ecclesiam, ergo multo fortius jus patronatus quod est annexum spirituali. Aliud tamen videretur in feudo, quia vasallus solum habet utile dominium, secus in universitate bonorum in quibus est jus patronatus, si ergo per venditionem cum universitate transfertur, ergo & per sententiam per quam etiam transfertur dominium secundum gloss. *institut. de offi. judi. §. penult. & per Bartol. & Doct. in l. Iuliano. ff. de conditio. inde. & quamvis opinio Zaba. videatur æquior, crederem tamen*

men opinionem contrariam potius observari debere.

22. Fallentia,

Vigesimo secundo fallit in fidejussore clerici 26
 quando clericus dedit laicum fidejussorem pro
 se in contractu mutui, nam talis fidejussor po-
 terit conveniri coram iudice sæculari. Ad hoc
 enim dantur fidejussores, ut melius cautum sit
 creditoribus ff. qui satis. cog. l. 1. §. 2. Respon. ita
 tenet Specul. tit. de competen. judi. addi. §. 1. 16.
 colum. ver. Sed pone clericus, & ibi Bald. subjun-
 gens quod fidejussor contractus, immo & judi-
 cii suum meretur iudicem, ut no. in l. 1. ff. si
 quis in jus vo. non ie. idem tenet Guido Pap. quæ-
 stion. 562. in fi. Et Bald. ubi supra dicit ulterius
 non credere quod si clericus fidejubeat pro laico
 quod sententia iudicis secularis mittatur contra
 eum executioni, unde l. fin. C. de usu. rei judi.
 intelligitur quando reus & fidejussor sunt ejus-
 dem fori, vel quando fidejussor potest pro-
 rogare jurisdictionem. Sed hoc non potest fa-
 cere clericus, ut per Specul. ubi supra versic.
 in clericis, vel intelligitur quo ad modum sum-
 marie executionis. Quod sicut prædictum est
 fidejussor clerici si laicus est, possit conveniri
 coram iudice sæculari, tenet etiam Sicul. in
 cap. ex rescripto in ultimo, de jurejur. Pet. Ia-
 cob. in arbore successionis Regum Francia, &
 in questione. An. clerici in actione in rem pos-
 sint coram sæculari iudice conveniri. ver. sed quia
 idem Inno. Sed si clericus fidejubeat pro laico
 coram iudice sæculari non possit ibidem con-
 veniri, vide Pet. de Ancha. in reg. juris. Ea quæ
 quæsti

A D D E

Fidejussor Clerici non utitur privilegio fori Clerici, sed in suo foro convenitur, per reg. Exceptio competens Principali, competit etiam Reo, si rei inhæreat, veluti Exceptio usuraria vel compensationis, sed si inhæreat personæ tunc non competit Hippol. de fidejus. num. 267. Rom. sing. 633. Guido. Papæ sing. 449. Boverius sing. in verbo. cautio. & fidejussio. num. 6. Mattheus Boys Doctor.

23 Fallentia.

23. fallit generaliter in fructibus & obventionibus temporalibus, quæ proveniunt ex rebus spiritualibus in quibus etiam iudex laicus est iudex competens, & maximè cum laicus qui detinet, arguitur de mala fide & detentione illicita & injusta, tunc enim cum subtractio earum possit dici sacrilegium, de pecu. cleri. cap. inquirendum & 12. quæst. 2. cap. 3. certum est iudicem laicum esse iudicem competentem. in cap. cum sit generale, de foro. compe. ad quod facit quod scripsi in hujus regulæ fallentia. 19. & ita tenet Petr. de Ancha. in reg. iuris Ea quæ. de regul. juris lib. 6. qu. 5. & dixi in hujus tertiæ regulæ fallent. 5.

24 Fal-

24. Fallentia,

24. fallit, in clerico pro debito regio capto & Ecclesiae remisso, quo casu iudex temporalis potest inhiberi iudice ecclesiastico ne habeat ipsum relaxare, nisi soluto debito. Alioquin habebitur recursus contra iudicem, & ita cavetur in concordatis inter officarios utriusque potestatis Tholosae factis, pro quo plura reperiuntur arresta. Et quando clericus est debitor ex delicto vel quasi ut quia fuit in emendam condemnatus pro crimine privilegiato, pro quo *l. quicumque C. de ser. fugi. & l. fin. ff. de in jus vo.* Si enim non habet unde solvat. luere debet in corpore.

Ad idem *Bald. Antho. Sicut. & prapo. in cap. dilectis, de app.* qui ibidem no. ex illo tex. clericum posse detineri in vinculis per superiorem suum donec satisfaciat de delicto, licet actum sit civiliter, & etiam si opus esset posset ob hanc causam torqueri, & utrumque probatur *in capit. 1. de deposi. & facit cap. si clericos de sen. excom. lib. 6.* Et idem videretur si esset debitor ratione talliarum vel collectarum, quia cum in hoc casu non possit cedere bonis secundum *Bald. in l. propter honorem. C. de his qui bon. ce. pos.* & idem *Salic. ibidem*, sic videretur quod possit huiusmodi occasione clericus detineri *Are. no. in l. nemo. & l. quotiens C. de exact. tribu. lib. 10. & per Cy. & Salice. in l. 1. C. de his qui bon. ce. pos. & per Ioan. Fa. & Angel. insti. de actio. in §. si. & per Ioan. de Pla. in allegat. 1. nemo. per Hosti. in summa de solu. & regula. de cessi. bon.*

Sed majus videtur etiam dubium in debitore

tributario, quia talis carcerari non debet, ut in *allegat. l. nemo.* bene tamen potest sub fida custodia detineri, quæ omnia loquuntur in laico, & non in clerico, sed quicquid sit de jure etiam in Clerico servatur in præsentī civitate, super quo vide quæ scripsi supra in secundæ regulæ. 27. fallentia.

Quinimmo fructus decimales & alii quicunque ex rebus spiritualibus provenientes quotidie pro debitis Regis ac privatorum capiuntur & explicantur, quia per illos qui habent administrationem in titulum tales fructus possunt alienare & obligare, ut tenet *Ioan. Faber. institut. de actio. in §. Item Serviana. & Rota. deci. 331. in antiquis ubi vide. Et per Sicul. in cap. pervenit de fidejusso.* licet de rigore juris istud non procederet indistincte, ut plenius scripsi in *addi. ad questio. Cappella 314.* Adde hic quæ scripsi supra in *primæ regulæ fallentia 12. circa fin. & in secundæ regulæ fallent. 18. & fallentia. 20. & 23. & hujus quartæ regulæ fallent. 19. & Guido Papæ quest. 208.*

25 Fallentia.

Vigesimoquinto fallit in datione tutoris pupillo Clerico, quia licet clericus non sit de jurisdictione sua, nihilominus dabit ei tutorem & ita servatur, pro quo *fa. l. consulta. C. de testam. & no. per Bald. in l. repetita C. de Episcopi. & Cle.* Nam datio tutoris nedum personam respicit, sed etiam patrimonium, de quo iudex temporalis præsertim de immobilibus se potest intromittere ut satis superius deductum est, & per *Oldra. consil. 17.* licet contrarium teneant *Ioan. Fab. & Angel. Aroz. insti. de*

IN ECCLESIASTICOS. 377

de artil. ru. & Bartol. in l. 1. ff. de tuto. & cura. da. ab his. Et idem in curatore, eorum tamen opinio non servatur de facto, vide quæ scripsi supra in secundæ regulæ fallentia. 28.

26. [fallit in injuria facta clerico per laicum] 30
nam talis de hujusmodi injuria puniri poterit per judicem secularem, *l. si quis in hoc genus & ibi Bald. Bartol. & Doct. C. de Episcopis & Cle. tenet Guido Papa quæst. 562.* dicens ulterius quod si casu prædicto clericus impetraret gratiam sive remissionem à Rege, illa interimabitur coram judice seculari. de quo scripsi supra in hujus regulæ. 4. fallent. 2.

A D D E.

De injuria clerico illata & quod per eam Ecclesia offendatur & quis sit Judex latè Ignatius Lopes ad Bernardum Diam in praxi crimin. canon. cap. 87. quem vide. Matth. Boys. Docto.

Et quod supradictum est intelligit quando judex sæcularis prævenit judicem ecclesiasticum in cognitione talis injuriæ, licet injuria clerici secundum Innocent. & alios, *in cap. pervenit. in 2. de testi. cog.* dicatur res ecclesiastica, quia intelligitur facta ordini clericali, ut voluit *Bald. in allegat. cap. pervenit*, & sequitur *Zaba. & allegat Bart. in l. 1. §. quæ oneranda. ff. quarum rerum actio non datur.*

A D D E.

Ad hanc fallentiam vide quæ ad similem casum

C C 2

sums

sum iudicis ecclesiastici auctor noster conscripfit,
quando is requirit familiam iudicis laici infra
de potestate ecclesiastici iudicis, fall. 26. nu. 20.
Matth. Boys Doct.

27. Fallentia.

27. fallit quando iudex secularis astringitur ad exequendum sententiam iudicis ecclesiastici super causa criminali latam. Nam tunc iudex secularis potest cognoscere de iusticia processus, per §. si vero crimen. in Authen. de sancti. episc. in ver. prator. causa cognita, & loquitur de mandato facto per ecclesiam iudici seculari, ad idem gloss. in ver. per Episcopum in Authen. clericus C. de Epif. & Cle. & tenet Barto. in l. Divus 2. ff. de custo. reo. & idem Bar. Bald. & Pau, de Cast. in l. magistratibus ff. de juri. omn. judi. & Barto. in l. non dubium. ff. de custo. reo. & in l. si. in fi. princi. ff. si quis jus dicenti non obtempera. & Antho. in cap. 1. de obl. ad ratio. & ista est communis opinio legistarum, quæ tamen procedit in criminibus mixtis, puta sacrilegio & similibus de quibus in cap. cum sit generale, & dictum est supra.

Propterea dico, quia in crimine hæresis hoc non procederet, ut in cap. inquisitionis §. prohibemus, de hære. ubi est casus in hæretico condemnato per iudicem ecclesiasticum, quia secularis tenetur exequi simpliciter ejus sententiam, & ideo opi. Bart. de qua supra qui in allega. l. magistratibus posuit exemplum de hæretico est contra prædictum §. prohibemus, & idem tenent Sicul. & Doct. in cap. ad abolendam

dam de hæreti. Bald. in allegat. Authen, clericus Ang. in dicta. l. magistratibus. & in alleg. l. Divus. & Sicul. in cap. si. de statu mona.

Adde Sicul, in præalleg. cap. 1. qui dicit se putare quod *dictus §. prohibemus* procedat in alijs criminalibus merè ecclesiasticis; veruntamen alias ego vidi servari contrarium in persona fratris Petri Ioan. Ordinis Minorum, qui postquam fuit actualiter degradatus, fuit examinatus in curia parlamenti, & facta examinatione, viso processu & sententia iudicum delegatorum, attentaque degradatione die præcedenti facta, fuit condemnatus ultimo supplicio, & publice decapitatus tanquam laicus.

Vnde Sicul. in allegat. cap. at si clericici. & Anthon. ubi supra tenent quod in alijs criminibus ab hæresi & causis civilibus iudex sæcularis non tenetur stare processui iudicis ecclesiastici, nec e contra. Et acta facta coram uno fidem non faciunt coram alio. Quod in criminibus mixti fori procedat indubiè, sed non respectu causarum civilium, propter *capitu. fin. de excep. libro. 6.* Nisi sententia esset evidenter nulla, tenet *Petrus de Ancha. consilio. 283 incipiente resento ordine dubiorum,*

Restat igitur conclusio quod in criminalibus alijs ab hæresi iudex sæcularis non tenetur stare processui iudicis ecclesiastici. Adde quod si Episcopus invocat Brachium sæculare contra clericum suum, qui tamen ab eo ex probabilibus causis ad Sedem Apostolicam appellavit princeps vel iudex sæcularis non

debet eum juvare, ita tenet Oldra. consilio 89 & movetur quod eidem Episcopo postquam est appellatum, ab eo subditus potest ei resistere. *C. de jure fisci. l. prohibitum libro decimo. immo procedendo appellatione pendente, videtur superiori injuriam facere, 2. quæstion. 1. cap. nomen.* immo procedens peccat & punitur, *2. quæstione 6. cap. Decreto, cum tribus capitibus sequentibus, cap. de priore. de appellat. l. quoniam judices, C. de appellat.* ubi dicitur quod Officialis non resistens pertinaciter judici non recipienti appellationem punitur 30. pondo auri, & ibi secundum Oldra. est casus ad id quod supra.

Et qua lege forte sustineri possit, quod judex temporalis possit impedire executionem sententiæ præsertim irretractabilem, à qua fuisset ad Sedem Apostolicam appellatum, donec revelandi tempus elapsum extiterit, quod sæpe numero fieri vidi, ad quod adduci possent quæ scripsi supra in 30. fallent. secundæ regulæ, sed istud nollem pertinaciter sustinere metu violationis ecclesiasticæ libertatis & perturbationis jurisdictionis Ecclesiæ.

28. Fallentia

Vigesimo octavo, fallit in appellatione interposita ab Episcopo, vel quovis alio Prælato Ecclesiastico, qui cognovit, ut delegatus Principis, vel alterius judicis sæcularis, ut in *authent. si quis litigantium, & ibi Bald. C. de Episcopa. audien.*

29. Fallentia.

Vigesimalimonono fallit in articulo necessitatis in quo licitum est confiteri laico, ut voluit gloss. quæ ad hoc solet allegari, *in cap. pastoralis. §. præterea de offic. ordi. cui concor, glo. fin. in ca. 2. de pœni. & remis. lib. 6. & in cap. a nobis. in 1. de senten. excom. & in cap. veniens. de transact. & in cap. inferior. 21 distinct. Sicul. in cap. quanto de consuetud. Hosti. de pœni. & remis. §. cui confitendum. 2. col.*

Sed secundum veriores opinionem Scoti Richar. & communiter Theolog. qui non tenentur ad hoc de necessitate, bene tamen esset utile ex materia verecundiæ quæ est una pœna debita pro peccato, & sic bonum esset consilium secundum *Ang. in cap. quem pœnitet. de pœnis distinct. 1.*

Sic in necessitate laicus potest baptizare. *de consecrat. distinct. 4. cap. in necessitate. 30 question. 3. super quibus aliter cessante necessitate peccaret mortaliter argum. cap. 1. de Cle. non ordi. ministran. Immo, in casu necessitatis quilibet tenetur baptizare, alias peccat mortaliter secundum Docto. de quo. in cle. 1. de bap. & ejus effectu.*

30 Fallentia.

Trigesimo fallit in laico quando sibi delegatur causa civilis clerici, quod de jure fieri potest secundum gloss. *in capit. decernimus. de iudi.*

382 DE POTESTATE SÆCUL.

judi. Archi. in cap. clericum cujuslibet. xi. quaestio. prima. Specul. in titul. de delega. §. nunc videndum ver. 11. Domi. in §. verum. 32. distinct. & ibi gloss. in verbo ducibus. Et hoc intelligo fieri posse etiam per episcopum in una causa tantum, nisi partes contradicerent & offerrent clericum idoneum, ut per Archi. in capit. in nova. 16. quaestio. 7. Secus autem si vellet laicum facere delegatum ad universitatem causarum per textum & ibi Bald. in l. parabolani. C. de Episcopis & clericis.

Causam autem criminalem clerici non posset Episcopus Laico committere, sed solus Papa, ut *in allegat. §. verum. glo. in alleg. cap. decernimus 2. quaest. 5. Mennani 63. dist. in ca. in synodo. & cap. Adrianus & 10. quaest. 3. cap. illud.* Sed neque posset Papa omnes causas clericorum uni laico committere, quia ut tenet gloss. *in cap. si Imperator 96. dist.* clerici sunt exempti à laico de jure divino, quod Papa tollere non potest, quod tenet Sicul. *in cap. ecclesia sancta Maria, de constitu.* Adde hinc quæ posui, supra in primæ Regulæ fallentia prima.

31. Fallentia:

- 35 35. Laicus potest esse procurator in causa civili, etiam spirituali, clerici nisi actus spiritualis dependeret à judicio suo, ut voluit Dominicus *in c. 1. de procurat. li. 6.* Non tamen potest laicus esse yconomus, & habere generalem administrationem temporalium Ecclesiæ, 5. *in cap. judicatum 89. dist.* nec potest Episcopus super hoc dispensare, ut tenent Doctores *in cap.*

IN ECCLESIASTICOS: 383

cap. *decernimus*, de *judic.* Nam & gloss, 9. *quæ-
stione 3. cap. cum finis*, dicit quod yconomus Ec-
clesiæ debet esse Clericus, & eodem *Specul. tit. de yco-
nomo*, §. 1. *ver. Item quod est Laicus*, *Antho. in cap. 2.
de abate & qualita.* Verum tamen secundum Sicul. in
allegato capite *Decernimus*, sibi benè potest commit-
ti cura rusticorum, & aliorum bonorum Episcopatus, &
sic cura omnium temporalium Episcopatus benè potest
demandari Laicis, quia ex hoc non præsumunt Ecclesiis,
vel Clericis, nec impediunt se de spiritualibus, ut ait
Sicul. ubi supra,

32 Fallentia.

32. Laicus potest esse Vicarius Episcopi, ut tenet
Sicul. in allegato capite *Decernimus*, de *judic.* per text. 36
in cap. *fn. ne Cle. vel Mon.* quod intelligit verum esse
in temporalibus, non autem in spiritualibus, dicens ul-
terius quod Laicus conjugatus non potest esse Vicarius,
& ita tenet Ioan. And. in no. capite unico de *cle. conjuga-
lib.* & ibi Domi. post eum, & ita etiam tenent Doctor
in cap. *Joannes*, cap. *eo. tit.*

33 Fallentia.

33. Laicus potest esse operarius in Ecclesia, ubi
fabrica consistit purè, & simpliciter in eo quod perti- 37
net ad solam fabricam, aliàs secùs secundum Sicul. &
Bald. in allegato cap. *Decernimus. Idem Cal. tit. de con-
suet. consilio. & tit. de præbend. consilio 19.* Nam Lai-
cus potest esse Rector Hospitalis, ut ait Glossa in verbo,
Secularibus, in *cle. quia contingit, de reli. domi.* & illam
sequuntur Imol. & Zaba ibidem, licet Stepha. contra.

ADDE

ADDE

Romanum singulari 353 Vbi tenet laicum esse posse Rectorem hospitalis & eo casu erit de foro Ecclesie. Vide ibi in contrarium, quod laicus habens Vxorem & liberos non possit esse rector per Imolam & Ripam. Mattheus Boiss Doctor.

Adde quod etiam laicus potest esse executor testamenti ad pias causas, secundum gloss. in l. si quis à Titio ff. de le. 2. unde Bald, ubi supra, dicit quod laicus potest esse custos altaris, & sic eodem modo recipere oblationes fiendas Ecclesie maxime ne Clerici propterea distrahantur à divinis, ut ait Sicutus. ubi supra, & ita videmus observari.

34 Limitatio.

- 38 34. Laicus potest esse assessor iudicis Ecclesiastici, ut voluit. Hostien. in cap. contingit. de arbi, Archid. in cap. plures. 16 quæstion. 1. & Domi. in cap. statutum. §. assessorem. de rescript. lib. 6. Non tamen sibi committi potest facultas dictandi sententiam, in spiritualibus secundum Sicut. in allegat. cap. decernimus. de iudi. licet contrarium sæpenumero viderim observari. Minusque poterit sententiam proferre in spiritualibus secundum no. per Ioan. Andr. in cap. si pro debilitate. de offi. dele. Nam & etiam de iure illud non spectat ad officium assessoris, ut per gloss. in l. 1. ff. de offic. assessor. & tenet Sicut. ubi supra in assessoribus, tamen iudicium sæcularium de consuetudine contrarium observatur. Nam assessores tales proferunt sententias, ut patet in domo communi Tholosæ & in iudiciis maioribus

ribus præsertim Senescali Tholosæ, ubi iudex major secundum Ioan. Fab. est assessor, ut no. in rubrica. C. de offic. assessor.

35 Limitatio.

35 Laicus potest esse notarius in curiâ episcopali, tenet Bald. in allegata cap. decernimus. & in cap. messana. de Elect. & in proæmio decre. Etiam in causa spirituali tenet Imol. in cap. contingit de arbi. Et quod laicus possit esse notarius in electione, facit cap. i. de procurat. libro 6. nam & tabellio dicitur esse testis. l. Domicius Labeo. ff. de testam. ita etiam notat. Iohan. Andr. Bald. & Anthon. in allegat. cap. Messana. Idem Compostel. Ioan. Andr. & Sicul. in cap. quia propter. de elect. & ita dicunt observari, & servatur de consuetudine, licet Petr. Abb. Anti. Egi, & Hostien. teneant contrarium argumen. dicti cap. Messana. 39

36 Limitatio.

36 Laicus prædicare potest verbum Dei de licentia episcopi. pro quo gloss. in cap. bene quidem. 96 distinct. Non autem autoritate propria, ut cap. cum injuncto. de hæret. tenent Sicul. & docto. in allegat. cap. decernimus. alias peccat mortaliter cap. sicut. de hæret. 40

37 Limitatio.

Trigesimoseptimò, Laicus & clericus possunt esse compromissarij in causa spirituali, licet laico & Clerico causa spiritualis committi non possit secundum Anthon. post Hostien. in allegat. cap. decer- 41

386 DE POTESTAT. SECUL

decernimus. ad idem Domi. in cap. 2. de haeret. libr. 6. Arch. in cap. Mennam. 2. questio. 5. Sicul. in cap. conringit de arbi. in fin. Nam Episcopus non potest laicum facere capacem actus spiritualis. per d. cap. Messana. de Elect. bene tamen potest esse cum Clerico compromissarius, sicut dictum est. per tex. in cap. per tuas. de arbi. ubi per doct.

42 38 Laicus potest torquere Clericum de mandato praelati, *per cap. ut fama de sen. excom. & consuetudo ipsos excusat secundum Sicul. in cap. universitatis de senten. excommuni. vide quae scripsi, supra in 2. fallen. 4. regul.*

43 39 Laicus de mandato Abbatis potest aliquem recipere ad professionem, *tenet Ioan. de Lig. in cap. ad apostolicam de regula. & fa. cap. si. de offi. ordi.*

44 40 Laicus potest Clericum accusare criminaliter si suam vel suorum injuriam prosequatur, *ut in cap. de cetero. de testi. Et idem in criminalibus exceptis, de quibus no. in cap. cum Pet. de accusa. & 2. questio. 7. in summa. tenent Anton. & Sicul. in cap. ex parte Ant. de testim.*

41 Limitatio.

45 41 Laicus si est Parrochianus vel Patronus potest excipere contra promovendum: *de quo bona glossa. in cap. ut circa de elect. libr. 6. in ver. aliqui. & ibi late Domi. per Inno. in cap. super his de accu. ubi discutit nunquid hoc casu debeat admitti quilibet Laicus. Et inter caetera ponit unum notabile dictum dicens quod Reges & Principes ad-*
mit-

mittuntur ad excipiendum contra promovendum, si haberent eum verisimiliter suspectum de prodicione terræ, vel consiliorum suorum, quia interest eorum: ut idem voluit Sicut, *in allegat. cap. ex parte A.* de quolibet qui posset prætere spciale interesse, idem Sicut, *in allegat. cap. super his. Dom. in cap. quando Episcopus 24 distinct. post Arch. An- tho. in cap. cum Bertoldus. de re judi. ad hoc gl. in cap. cupientes §. si vero in ver. unicus de elec. libr. 6. Ioan. de Anz. in cap. illa. de accusa. & ibi Fran. Are. in allegat. cap. ex parte A.*

Limitatio. 42.

42 Laicus Patronus vel Parochianus potest civiliter denunciare crimen Clerici, quia ipsius ⁴⁶ interest habere bonum prælatum: *ar. in cap. audacter. 8. qu. 1. & 61 distinct. cap. nullus.* pro quo bene facit tex. cum glos. *62 distinct. cap. 2.* Si enim admittitur Laicus prosequens suam vel suorum injuriam: fortius debet admitti: quando instat pro salute animæ suæ, ne Ecclesia vergat in pejorem statum: maximè cum Parochiani teneantur alere Rectorem in defectum reddituum: pro quo gloss. *in cap. omnis Christianus. de consecrata. distinct. 1. & quod no in cap. de his. de Eccle. edifican.*

Alij autem Laici (quorum specialiter non interesset) non admitterentur: quia cum agatur civiliter non sunt admittendi, nisi quorum interest. *2. qu. 6. cap. non solent.* Tum quia præsumuntur in bono zelo: procedere, cum alijs Laici Clericis opido sunt infesti. *2. qu. 7. cap. Laicos. & ca. Laici.* Sed respectu criminis delationis, quilibet Laicus venit admittendus juxta
 ca. si

ta. si quis presbyterorum. de rebus Eccle. non alienand. versatur enim in hoc jus publicum quod consistit in sacris sacerdotibus & magistratibus, I. distinct. cap. jus publicum. ita dicit Sicul. in alleg. cap. ex parte. A.

43 Limitatio.

43 Laicus testificatur in causa criminali contra Clericum, quando crimen est notorium: tenet Sicul. in cap. de cætero. de testi. & Anto in ca. ex parte. A. eo. ti. Et idem ubi agitur civiliter de crimine. cap. tam. litteris. eo. ti. Sicul, & Antho. in allegat. cap. de cætero etiam si agatur, ut removeatur à beneficio; quia talis causa non est criminalis. cap. per tuas. de simo.

Limitatio 44

Laicus supplet negligentiam judicis Ecclesiastici cognoscentis de vasallis Ecclesiæ secundum Tancre. Vincen. Hosti. & Sicul. in cap. verum. de foro compe, quod Sicul. dicit etiam procedere, quando feudum processit ab Ecclesia, dummodo vasalli sint Laici, quia jurisdictio tributa censetur Ecclesiæ, vel cuicunque domino feudi: in quantum est vigil in administrando justitiam, & non aliter, ut in cap. cæterum de judi. & non dicitur propriè supplere negligentiam: sed uti jure suo inter Laicos, ut ait Sicul. in alleg. cap. verum.

ADDE.

Propter negligentiam Ecclesiastici judicis secularis judex adiri potest. Vide Menoch. retinen. remedio 3. nu 356 Vbi hunc auctorem & plures alios citat. Mattheus Boyß Doctor.

Limi-

Limitatio. 45.

45. Laicus iudex secularis in criminibus mixtis, in quibus est locus præventioni, de quibus *in cap. cum sit generale. de foro competen.* supplet negligentiam iudicis Ecclesiastici: ut tenet Petrus de Anchar. *consilio suo 196.* Nam iudex Ecclesiasticus cum dolo & negligentia prætermittit procedere, non dicitur prævenisse: ut *in cap. cum plures de officio del. lib. 6. & cap. si duo. de procurato. eodem lib. & in cap. significavit. de offi. ordin.* ubi iudex inferior utitur sua iurisdictione quando superior non procedit in causa: ad quod facit dictum Bartol. *in l. 2. ff. de sepulch. viola.* ubi præventio nihil prodest, quando criminis punitio protelatur, contumacia partis, fortius ergo ubi negligentia iudicis, secundum eum.

48

Limitatio. 46.

46. Laicus Imperator, Reges & Principes alii ad quos pertinet: datâ negligentia, possunt congregare concilium: & tunc non refert per quos concilium evocetur: dummodo congregetur: ad quod bona, glossa. *in cap. tua de decimis*, quæ vult, quod in casu schismatis ubi illi qui faciunt schisma per Ecclesiam corrigi non possunt: Laici habent potestatem in Clericos allegat 23. *quæst. 5. capit. de liguribus, de sentent. excommunicat. cap. ut famæ.* & scripsi supra in tertia fallentia primæ regulæ, ad quod ultra ibi post Anthon. & Si-

49

390 DE POTESTAT. SECUL.

& Sicut allegata, facit *cap. ubi majus periculum de elec. lib. 6.* ubi in creatione summi Pontificis domini temporales habent potestatem in debentes eligere, ut includantur in conclavi, fortius ergo habent potestatem, ubi Ecclesia ex cupiditate per plures laceratur, nec per Ecclesiam potest remedium competens adhiberi, *fa. no. per Ioan. An. in cap. 1. de renun. lib. 6. in no.*

Limitatio. 47.

47. Laicus, Princeps secularis per legem suam potest limitare seu interpretari jus divinum: unde licet lex divina dicat. *Non occides*: lex tamen civilis in multis casibus permittit fieri homicidium: ut *ff. & C. ad l. Corne. de fidei.* Etiam in lege divina sufficiunt duo vel tres testes: ut *in ca. in omni. de testi.* Sunt tamen plures casus, in quibus lex statuit plures haberi testes: ut in testamentis *l. hac consultissima. C. de testa. & in casu 2. q. 4. cap. presul, cum similibus.* Istam conclusionem tenent Antho. Sicut. & Imo, *in cap. quæ in Ecclesiarum. de const. & Bar. in 1. consti. ff. 5. col. ver. Item quæro. & gloss. in fi. in l. fi. ff. de constit. in prim. Bald. in auth. ad hæc C. de usur. & in l. 2. ad finem C. de præci. Impera. offe.*

Et secundum quod tales leges etiam valent in foro conscientie. Et quod dictum est in Principe, idem in populo habente jura imperii sicut quam plures civitates Italiae: quæ possunt in terris suis, ea quæ princeps, ut *no. Bar. in l. infamem. ff. de pu. judi. & in l. hostes. ff. de capti. per doct. in cap. per venerabilem. qui si sint legi.*

Præ-

Prædicta vero debent intelligi, dummodo Princeps statuatur in materia, quæ per ipsum jus divinum reperitur, aliquando limitata: sicut in supradicto præcepto. *Non occides*, Nam ex quo semel limitatum fuit; ex causa fit limitabile: secus si non fuisset unquam limitabile: secus si non fuisset unquam limitatum, ut si statueret, quod licitè contraheretur matrimonium cum matre: pro quo *Bal. in l. 2. C. si contra jus veluti pu.* ubi ait, quod virtute statuti permittentis occidere bannitum non est licitum adulterari cum muliere bannita, cum adulterium de jure divino nunquam fuerit permissum.

Intelligi debet etiam prædicta conclusio, dummodo Princeps interpretetur jus divinum in his, in quibus habet jurisdictionem, scilicet in rebus prophanis. Nam in spiritualibus interpretatio pertinet ad Papam: ut tenet *Sicul. in alle. cap. qui in Ecclesiarum & cap. per venerabilem*, ad quod *fa. no. per Frede. de Se. consi. 96. Anton. & Sicul. in cap. 1. de sponsa. Bald. in l. & si contra. ad fi. C. de secun. nup. gloss. in cap. 1. 33. qu. 3. per Arch. & Domi. in §. his colligitur 2. qu. 3. per doct. in cap. si de nuptiis.* In quibus dicitur, quod Imperator non potuit disponere super matrimonio etiam ex causa rationabili, ut non fit matrimonium, ubi est de jure divino, & propterea non procedit *titu. C. de interdict. matri. inter pupi. & C. si rector. provincie. & C. de secun. nuptiis cum similibus*, quia non pertinet ad Imperatorem de talibus disponere.

Et idem dicendum de juramento, de quo
D d per

per Imol. in cap. cum contingat. de iure iur. propter defectum potestatis etiam si summa ratione justificentur, non valent ordinationes secularis potestatis, ad quod not. per Io. And. in cap. statutum de here. lib. 6. & per doct. in alleg. cap. 1. de sponsa.

Præterea in casibus, in quibus Princeps potest statuere contra jus divinum, debet exprimi causa rationabilis, quamvis alias in principe causa præsumatur: quia non debet inferior violare legem superioris sine aperta causa secundum Sicul. in alleg. cap. qui in Ecclesia. not. per Innoc. in cap. quanto. de consuetu. Bald. in l. 2. C. de iure annulo aureo.

Limitatio. 47

47. Laico etiam Imperatori subijcere se potest Papa secundum glo. in cap. in synodo 63 distinct. ad idem gloss. incap. nemo. 9. q. 2. Hugu. Ioan. de Fan. & Gemi. in cap. nos & si incompetenter. 2. qu. 7. idem glo. in ver. servus in procem. 6. & ibi Gemi. colligit, quod Papa possit justè prorogare jurisdictionem iudicis secularis, quod dicit fieri potius ex humilitate, quam ex debito, & idem in Archi. in cap. si quis super his 7. qu. 2. ubi dicit quod Gregorius submittendose iudicio alterius ex humilitate loquitur. Et istud quidam dicunt procedere de plenitudine potestatis Papæ. Sed quod de iure non possit se subijcere tenetur communiter ad octo præsertim per Io. An. Ant. Sicul. & Imola. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. Anton. Sicul. & Imola. in cap. significasti. de foro competens.

Limitatio. 48

48 Laici per præscriptionem 40. annorum cum titulo vel tanti temporis cujus initii memoria non existit, possunt præscribere, quod in festo purificationis habeant candelas de cera nova vel alba, teent Zaba. *in cap. causam qui. de præscriptio.* & talis erat consuetudo in Ecclesia Tholosana, quæ tamen à paucis annis fuit (quo spiritu nescitur) abrogata. Et similiter in plerisque Parochialibus Ecclesiis, diœcesis Tholosæ, quod in festo resurrectionis aut Pentecostes, Rector Parochianus det collationem, hoc est vinum & caseum, dictis vesperis. Et quia ista sunt parva modicique præjudicii, nec sint spiritualia propriè: talis consuetudo non dicitur onerosa Ecclesiæ: imò per hoc alliciunt ipsi Parochiani ad veniendum ad divinum servitium, ad quæfa. dicta per *Fede. de Se. consil. 55. per ver. Archi. super ver. consuet. in cap. generali. de Ele. li. 6.*

Limitatio. 49

Quadragesimo nono Laicus decimas cum titulo possidere potest, & inde si fuerit spoliatus, possessionem petere potest ac debet reintegrari. Et idem si sine titulo contra tertium de jure communi non fundatum. gloss. & Ioan. And. & Docto. *in cap. 2. de restit. spoliat. libr. 6. docto. in allegat. cap. causam quæ. & Guido Papæ. quest. 288.* Secus si spoliatus fundatus esset de jure communi, ut ibidem.

Limitatio. 50.

50. Laicus si eligatur, potest esse rector universitatis, ut vidi sæpenumero Tholosæ. Nullam tamen habebit jurisdictionem in Clericos, ut tenet Bar. *in l. si. ff. de colle lici. in versi. Sed circa hoc dubitatur.*

Limitatio. 51.

51. Laicus in Ecclesia potest habere præbendam, sed non canonicam. glo. & Doct. *in cap. cum M. de consti. in ver. receperunt.*

Limitatio 52

52. Laicus potest habere sedem & bancham in Ecclesia & jus funerandi, quo ad usum secundum Hosti. lo. An. & Sicu. *in cap. abolenda. de sepult.*

Limitatio. 53

52 53. Laicus potest acceptare beneficium pro Clerico absente, tenent Ioan. And. Sicul. & Imol. *in cap. accedens. de præben. Pau. Zaba. & Imo. in Cle. 1. de concessione præben.*

Limitatio. 54.

54. Laicus potest esse consiliarius in electione, pro quo videtur bonus tex. juncta glos. *in cap. indemnitatibus. §. postremo. de electio. lib. 6.*

Limitatio. 55

55. Laicus iudex potest exequi legata pia secundum Bar. *in l. solent. ver. quero coram quibus ff. de ali. & ciba. lega.*

Limitatio. 56

56. Laicus potest esse delegatus Papæ in causa Laicorum secundum Anto. Sicu. & Præpo. *in cap. sua nobis. de appella.*

Limi-

Limitatio. 57.

57. Laici licet non debent stare in choro Ecclesiae, inter Clericos, tamen de consuetudine non servatur: ibi tamen solum stare debent Clerici: ut *in cap. 1. de vit. & hone. Cle. tenet Bal. in l. 2. in ver. secundo vult. &c.* Contrarium tamen facientes, non ex contemptu, non peccant tenet Sicut. *in præalleg. cap. in ver. sed quæro, an peccant. &c.*

Limitatio. 58.

58. Laicus iudex adiri potest, & ipsius officium implorari, super restitutione seu reintegratione possessionis matrimonii, dummodo non disputetur de titulo matrimoniali, seu de substantia vinculi quod est idem tenet Sicut. *in cap. illud de præsump. in ver. opin. 2. &c.* 46

ADDE

De matrimonij facti questione vide elegantem decisionem 117. Antonini Tessauri. Mattheus Boyß Doct.

Limitatio. 59.

59. Laici possunt esse arbitri ad cognoscendum de causa suspicionis, in causa vertente coram iudice Ecclesiastico inter Clericos secundum *Domi. in cap. legitima. de appel. lib. 6.*

Limi-

Limitatio. 60.

60. Laicus quilibet potest agere pro Ecclesia læsa glo. *in verbo, in sacris. l. 1. ff. de iusti. & jur.* ita tenent ibi Doct.

Limitatio. 61.

61 Laici possunt intentare interdictum pro Ecclesia l. 1. §. 2. & in 3. & l. *interdictorum ff. de interdi. & in d. gloss. in dicto verbo, In sacris.*

Limitatio. 62.

62 Quilibet Laicus parochianus potest agere actione rei vendita, pro rebus Ecclesiæ deperditis, Bart. *in d. l. 1. per glo. in l. jubemus 2. §. Iconomus in ver. Iconomis C. de sacrosan. Eccle. Canonistæ. in cap. si qui presbiterorum. de rebus Ecclæ. non alie.*

Limitatio. 63.

63 Quilibet Laicus potest agere pro injuria facta sacerdoti, text, *in l. si quis in hoc C. de Episcop. & Cle. & glo. in dicto. verbo, in sacris. Bentacchi. in Repert. subverti. injuria. vers. injuria Clerico. post priores. Et ante n. 70.*

*Vide supra
pag 377. et
supra p. 427.*

A D D E.

De injuria Clerico facta tradit Guido Papa decis. 562. Menochius casu arbitra. 389 nu. 15. Hippolitus sing. 204. Matthews Boys Doct.

TITU-